

Bijl 5

Gemeentelijk monument sinds 2004

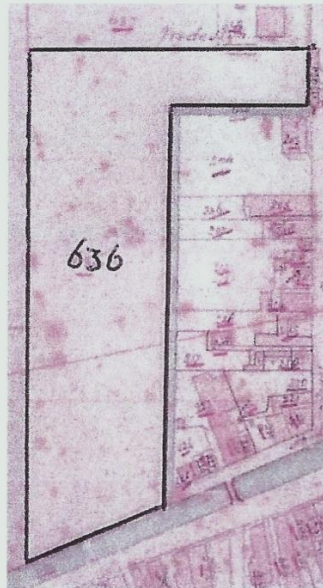

“Groot woonhuis in eclectische stijl op rechthoekige plattegrond. Twee woonlagen en zolder. Asymmetrisch opgezette lijstgevel met drie vensterassen. Rijk geornamenteerd hoofdgewel. Smalle entreebeuk verbijzonderd tussen twee stucpilasters. de voorgevel is uitgevoerd in rode baksteen in staand verband met grijze spekbanden. Drie pilasters in stuc, met blokmotief op begane grond. Siermotieven in stuc boven de entree. Geprofileerde raamljsten in stucwerk met centraal lofwerk. Geprofileerde waterlijsten onder de etageramen. Geprofileerde gootbak, fries met panelen en zeven rijk geornamenteerde gootconsoles. Hoge stucplint met panelen lichtgrijs/zandtint geschilderd en hardstenen stoepalen”.

Inleiding.

De zgn. "Oude Bijl" met de huidige huisnummers 4 t/m 11 volgens de Kadasterkaart van 1820 was dit een boomgaard als Kadasternummer sectie C no. 636.

Volgens de oorspronkelijk aanwijzende tafels van 28 juli 1828 in eigendom van de op 10 november 1774 geboren rentmeester Willem Gibo, dijkgraaf van de polder Oud-Beijerland van 1840- 1858, gemeenteraadslid 1813- 1855. Willem Gibo is op 15 april 1795 getrouwd met de op 6 februari 1771 geboren Elizabeth van der Werf.

Willem Gibo overlijdt op 28 oktober 1858. Na het overlijden van Willem Gibo wordt de op 21 november 1833 geboren Aagje van Straten universeel erfgenaam van haar oudoom van al zijn bezittingen. Aagje van Straten en haar echtgenoot Pieter Hoogenboom worden capabel geacht om het omvangrijke bezit als blijvend geheel te beheren. Op 13 januari 1881 wordt een deel van de boomgaard "De Bijl" verkocht aan de op 11 februari 1841 geboren timmerman/architect Pieter Smit Fopzoon en de op 17 juli 1849 in Piershil geboren directeur van de cementfabriek Willem Bottenberg.

In de eerste notariële akten en bij het Kadaster wordt de panden aangemerkt als:
"staande en gelegen aan de Lange Voorstraat/ op de Bijl".

Dit pand is omstreeks 1887 gebouwd en waarschijnlijk door de architect Johannes Smit Fopzoon ontworpen. Na 4 januari 1900 koopt hij de grond van de eigenaren, zijn broer Pieter Smit Fopzoon en zijn schoonzus Aagje Weij, de weduwe van Willem Bottenberg.

Volgens het Kadaster is de grond geregistreerd als bouwgrond, als sectie C no. 2946. (bron: Kadaster art. 2104- 4).

Gelet op de eerste bewoners, is het pand in eerste instantie bestemd voor de verhuur. In het bevolkingsregister van 1876-1884 komt dit pand nog niet voor.

Abraham Carel Stork is de eerste die het pand bewoont volgens het bevolkingsregister 1885-1894. De weduwnaar Abraham Carel Stork woonde eerder tijdelijk als huurder in de pastorie aan de Oost Voorstraat 9.

*Johannes Smit Fopzoon. Geboren 4 maart 1857.
Op 31 december 1879 getrouwd in Piershil met de op
27 mei 1860 in Piershil geboren Neeltje Bottenberg.*

Abraham Carel Stork – foto ca. 1882

Vanaf die tijd woont hier (dan nog huisadres Bijl 66), de op 27 januari 1848 (akte 6) in Almelo geboren ontvanger der registratie Abraham Carel Stork en zijn 2e echtgenote de op 24 februari 1849 (akte 22) in Almelo geboren Margaretha Mulder, met wie hij op 17 augustus 1882 (akte 68) in Almelo is getrouwd, samen met zijn twee zonen uit zijn 1e huwelijk Hendrik Wolfgang (1878) en Anthony Willem (1880).

Toen het gezin nog woonde aan de Oost Voorstraat 9 is zijn schoonzus Jeanette Gerharda Mulder al inwonend sinds 3 juli 1885. Zij verhuist ook mee naar de Bijl.

Bij Koninklijk Besluit van 18 februari 1882, no. 16 wordt de ontvanger der registratie ook benoemd tot Kantonrechter-plaatsvervanger in het Kanton Oud-Beijerland.

Bij Zijner Majesteits besluit van 18 Februarij 1882, n°. 16, is, met ingang van 1 Maart 1882, benoemd tot kantonregter-plaatsvervanger te Oud-Beijerland, A. C. Stork, ontvanger der registratie en domeinen aldaar.

Staatscourant, 21 februari 1882

Op 26 juli 1889 vertrekt het gezin van Abraham Carel Stork naar Assen.

Bij Koninklijk besluit van den 8sten Juli 1889 n°. 36 zijn benoemd :
tot bewaarder van de hypotheeken , het kadaster en de scheepsbewijzen
te Dordrecht, mr. W. Hemsing, thans ontvanger der registratie en
domeinen aldaar;
tot ontvanger der registratie en domeinen te Oud-Beijerland, Z.
Middelkoop, thans ontvanger der registratie en domeinen te Oosterhout.

Staatscourant, 10 juli 1889

Dan komt vanuit Oosterhout, de op 25 juli 1854 (akte 22) in Almkerk geboren ongehuwde ontvanger der registratie Zeger Middelkoop. Waarschijnlijk is het pand in die tijd verhuurd aan het Rijk, omdat het weer wordt bewoond door een Rijksambtenaar. Tot 1895 is Zeeger Middelkoop ook plv. Kantonrechter.

Op 12 oktober 1889 komt hier de op 20 februari 1864 (akte 56) in Harlingen geboren Grietje Oswald als dienstbode inwonen. Het huisadres is dan Bijl 75. Zeger Middelkoop verhuist vóór 20 mei 1892 naar West Voorstraat 9.

Getrouwd :
G. J. VAN SOEST,
Ontvanger der Directe Belastingen enz.,
EN
JOHA. FORTUIJN.
OUD-BEIJERLAND, } 7 Juni 1892.
ARNHEM,
De Heer en Mevrouw G. J. VAN SOEST—
FORTUIJN, betuigen, ook namens weder-
zijdsche familie, hunnen hartelijken dank
voor de vele blijken van belangstelling bij
hun huwelijk ondervonden.

Op 20 mei 1892 komt de op 20 juni 1847 (akte 53) in Eibergen geboren Rijksontvanger Gerrit Jan van Soest vanaf Oost Voorstraat 29, waar hij sinds 4 september 1891 woont.

Arnhemse Courant 8 juni 1892.

Op 2 juli 1892 komt hier ook zijn echtgenote; de op 6 maart 1867 (akte 14) in Heino geboren Johanna Fortijn wonen. Zij zijn op 7 juni 1892 (akte 142) in Arnhem getrouwd. Dit echtpaar vertrekt op 20 maart 1893 naar Hengelo (Gld.).

Op 14 juni 1893 de op 14 juli 1842 (akte 26) in Mijsheerenland geboren Jacob de Jong met zijn echtgenote de op 20 mei 1840 in Nieuwenhoorn geboren Huigje Vijfwinkel komt in het pand wonen . Zij zijn op 31 maart 1870 (akte 2) in Nieuwenhoorn getrouwd. Dit echtpaar heeft drie in Mijsheerenland geboren kinderen:

Plonia	geboren in 1872
Cornelis	geboren in 1874 en
Gerritje	geboren in 1875

Zij blijven in ieder geval hier tot november 1900 hier wonen. Dan komt in het pand wonen de eigenaar van het pand, komend vanaf Ooststraat, de op 4 maart 1857 (akte 30) in Oud-Beijerland geboren Johannes Smit Fopzoon, samen met zijn echtgenote de op 27 mei 1857 (akte 11) in Piershil geboren Neeltje Bottenberg, met wie hij op 31 december 1879 (akte 8) in Piershil is getrouwd.

Zij wonen hier samen met hun kinderen:

Neeltje	geboren in 1888
Jacob Pieter	geboren in 1891
Pieter	geboren in 1893
Arie	geboren in 1894
Wilhelmina	geboren in 1897 en
Willem Johannes geboren	geboren in 1904.

De gemeentelijke registers geven geen duidelijkheid wanneer Johannes Smit Fopzoon hier precies is gaan wonen. Hij woonde eerder in de Ooststraat naast Dr. J.F. Ph. Hers. Samen met Hers kocht Smit in 1889 de eeuwigdurende erfpacht van een stukje Oostdijk. In februari 1900 verkoopt Smit zijn deel van dit stukje dijk aan zijn buurman Hers. Aangenomen kan worden dat het een en ander verband heeft met zijn verhuizing naar de Bijl.¹

Johannes Smit Fopzoon geeft verschillende beroepen op, eerst als timmerman later fabrikant van de cementfabriek en architect. Omstreeks 1915 is hij de initiatiefnemer om binnen de *“Vereeniging Oud- Beijerlands Gemeentebelang”* en lid van een commissie om te onderzoeken de wenselijkheid van de oprichting van een HBS.²

Als zijn zwager Willem Bottenberg op 4 januari 1900 plotseling overlijdt volgt Johannes Smit Fopzoon hem op als directeur van de *“Oud-Beijerlandsche Hoogdruk Waterleiding Maatschappij”*. Hij zal deze functie uitoefenen tot 1935. Dan wordt hij opgevolgd door zijn zoon Willem Johannes.³ In 1910 is het Kadastraal nummer van dit pand sectie D no.1640.

In het handelsadresboek van de Kamer van Koophandel van 1926 staat Johannes Smit Fopzoon nog ingeschreven als architect en waterbouwkundige. Johannes Smit Fopzoon is gemeenteraadslid voor de Liberale van 1904-1916 en van 1923-1936 en tot 1924 fabrik (architect) van de polder Oud-Beijerland.⁴

Het huisadres is dan omgenummerd tot Bijl 5. Het Kadastraal nummer is sectie D no. 2122.

Na het overlijden van Neeltje Bottenberg op 10 juli 1943 (akte 35) blijft Johannes Smit Fopzoon in het pand wonen. Inwonend is op 28 oktober 1913 in Heineoord geboren dienstbode Jannetje Visser, zij trouwt op 11 december 1947 met de op 24 mei 1904 geboren Dirk Boer. Dit echtpaar zal tot 5 juli 1950 hier blijven wonen. Zij verhuizen dan naar Adm. De Ruyterstraat 87.

1 *“Beijerlandsche Berichten”* december 2014, pag. 14-16.

2 *“Zeventig jaar in de Hoeksche Waard”* pag. 13, Ph. Perneel.

3 *“Waterleiding in Oud-Beijerland”* pag. 23 en 26, P.J. in 't Veld.

4 Inventarisnummer 117, archief van de polder Oud-Beijerland, Moerkerken, Cromstrijen en de Group.

Op 12 januari 1950 (akte 2) overlijdt Johannes Smit Fopzoon. Als het pand wordt geveild komt het op een veiling in eigendom van de op 26 februari 1883 (akte 53) geboren slager Frans Bongers.

(bron: Kadaster art. 3961- 5)

Frans Bongers verhuurt het pand op 12 juli 1950 aan de architect Pleun Doolaard die, komend van de Prins Bernhardstraat er gaat wonen met zijn echtgenote Jannigje van Driel en hun kinderen.

Volgens het telefoonboek van 1955 is Pleun Doolaard bouwkundige, makelaar en taxateur.

*Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard,
21 september 1967*

Jarenlang was hij ook commandant van de vrijwillige brandweer. Als Pleun Doolaard op 24 november 1963 (akte 59) overlijdt blijft zijn weduwe hier wonen.

Als op 31 december 1953 Frans Bongers overlijdt, wordt het pand toebedeeld aan zijn weduwe; de op 23 september 1882 (akte 163) geboren Anthonetta Maaïke Smit, met wie hij op 17 april 1913 (akte 7) is getrouwd.

(bron: Kadaster art. 3961- 5).

Volgens een advertentie in het Algemeen Dagblad van 25 april 1964 is er op 6-13 mei een veiling waarbij dit pand wordt geveild. Volgens de advertentie wordt het pand dan verhuurd voor Fl. 81, 34 per maand aan Jannigje Doolaard- van Driel. Blijkbaar wordt het pand niet verkocht.

Inmiddels is Anthonetta Maaïke Smit op 13 juli 1963 (akte 41) overleden en is het pand toebedeeld aan haar dochter de op 26 juli 1921 geboren Emma Maaïke Bongers die op 1 mei 1946 is getrouwd met de op 12 juli 1916 geboren Anthony Dirk Hollaar.

Op 14 maart 1966 wordt het pand door Jannigje Doolaard- van Driel intern verbouwd. Anthony Dirk Hollaar geeft aan geen bezwaar te hebben tegen de verbouwing door Jannigje van Driel.

Jannigje Doolaard- van Driel vertrekt op 22 augustus 1977 uit het pand naar de Margrietstraat. In december 1978 wordt het pand intern verbouwd in opdracht van Frans Dirk Anthony Hollaar, onder architectuur van de Nieuw-Beijerlandse architecten C.J. Roos en M.A. Ros.

Op 13 november 1979 komt vanaf de Adm. Helfrichsingel de op 13 november 1953 (akte 112) geboren Frans Dirk Anthony Hollaar samen met zijn gezin als eigenaar in het pand wonen. (bron: Kadaster art. 9877- 1).

Na 1979 vinden enkele bouwkundige wijzigingen plaats:

- In april 1980 worden de kozijnen bij de keuken en de garage vervangen.
- In januari 1983 komt er in de tuin een zgn. tuinkoof als tuinhuisje
- In december 1983 is er wederom een interne verbouwing, ditmaal onder architectuur van A.S. Fukken te Oud-Beijerland.
- In 2010 wordt in de tuin een veranda toegevoegd.

Bijl 5 – foto ca. 2015

Sinds 2004 is het pand aangewezen als gemeentelijk monument met de motivatie:

“Groot woonhuis in eclectische stijl op rechthoekige plattegrond. Twee woonlagen en zolder. Asymmetrisch opgezette lijstgevel met drie vensterassen. Rijk geornamenteerd hoofdgestel. Smalle entreebeuk verbijzonderd tussen twee stucpilasters. de voorgevel is uitgevoerd in rode baksteen in staand verband met grijze spekkanden. Drie pilasters in stuc, met blokmotief op begane grond. Siermotieven in stuc boven de entree. Geprofileerde raaml ijsten in stucwerk met centraal lofwerk. Geprofileerde waterlijsten onder de etageramen. Geprofileerde gootbak, fries met panelen en zeven rijk geornamenteerde gootconsoles. Hoge stucplint met panelen lichtgrijs/zandtint geschilderd en hardstenen stoeppalen”.

Monumentennummer 7.

In 2015 wordt onder architectuur van Harmonische architectuur te Voorschoten een tuinkamer gecreëerd achter het pand en Bijl 5.

Pieter Jan in 't Veld,
2025.

Bijl 5 – foto ca. 2015